

N:o 52.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 11 april 1903.
— — — — Andra Kammaren den 8 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, angående åtgärder mot de olägenheter, som förorsakas genom vissa slag af fabriksdrift.

(Första Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 2) utlåtande n:o 6.) (Andra Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 2) utlåtande n:o 8.)

Till Konungen.

Inom Riksdagen har i särskilda motioner påkallats åstadkommandet af utredning, dels i hvad mån genom lagstiftning de olägenheter böra och kunna förebyggas, som industriella verk ofta förorsaka kringliggande bygd genom förorenande af luft och vatten, dels ock om erforderliga åtgärder till skydd mot de faror för hälsotillståndet hos människor och djur, som särskildt genom vissa på senare tider uppkomna slag af fabriksdrift uppstått.

Enligt Riksdagens åsikt lider det ej något tvifvel, att verksamma åtgärder erfordras för att snarast möjligt råda bot på de menliga förhållanden, som af motionärerna afsetts. Med industriens fortgående utveckling hafva allt flera slag af fabriker uppstått, af hvilka många medföra stora olägenheter för den omgifvande trakten. Om industriidkaren än kan göra anspråk på fri utöfning af sin verksamhet, böra dock dessa anspråk rimligen icke sträcka sig så långt, att andra människor därigenom utsättas

för våda till hälsa och egendom eller ens för obehag af stank och elak lukt. I gällande hälsovårdsstadga § 16 finnas därför också noggranna bestämmelser angifna, hvilka afse att i *stad* förekomma olägenheter genom vissa slag af fabriksdrift. För *landsbygden* saknas motsvarande föreskrifter, sannolikt beroende därpå, att vid hälsovårdsstadgans utfärdande 1874 fabriksdriften icke nått den omfattning och utveckling, att särskilda skyddsåtgärder uti ifrågavarande afseende då ansågos erforderliga annat än i städerna.

Sedan dess äro emellertid förhållandena väsentligt förändrade. Talrika stora fabriksanläggningar hafva småningom uppstått äfven på landsbygden, och många bland dessa drifvas onekligen på det sätt, att de klagomål, som anförts mot dem, äro fullt berättigade. Genom utsläppande från fabriksorna af väldiga rökmassor samt af osunda och illaluktande gaser förorenas i många fall luften i olidlig grad, men ännu mera besväras tvifvelsutan fabriksornas omgifning i följd af att vattendragen blifva fördärfvade genom det affall, som uppkommer vid flera slag af industrier. På alldeles särskildt sätt gör sistberörda missförhållande sig märkbart, då fabriksorna förlagts invid *smärre* vattendrag, hvarvid naturligtvis affallsvattnet får tillfälle att göra sitt menliga inflytande på vattendraget relativt mera gällande.

I afseende på vattendragens förorening torde onekligen de kemiska trämassfabriksorna medföra särskild olägenhet. Men utom dessa finnas en hel del andra industrier, hvilka äfvenledes äro i sanitärt afseende till stort förfång för allmänheten och öfver hvilka därför tid efter annan bittra klagomål förspörjas. Till Riksdagens kännedom har sålunda, bland annat, kommit, att under senaste åren sockerfabriksorna i södra Sverige gifvit anledning till afsevärda olägenheter för kringliggande bygder och att vederbörande hälsovårdsmyndigheter nödgats att söka ingripa mot ägarne till åtskilliga af dessa fabriksor. Utom trämasse- och sockerfabriksorna kunna färgerier, garfverier, bryggerier, stärkelsefabriksor samt soda- och pottaskefabriksor m. fl. under ogynnsamma omständigheter, och därest de drifvas i större omfång, lätt medföra svåra olägenheter genom förorening af vattendragen eller genom spridande i luften af osunda gaser och ångor.

Hvad som, enligt Riksdagens mening, står mest hindrande i vägen för ett tidsenligt ordnande af här berörda, synnerligen viktiga hälsovårdsfråga är dels bristen på opartiska personer, kompetenta att sakkunnigt och praktiskt bestämma hvad i hvarje speciellt fall behöfver åtgöras för att afhjälpa ett genom industriell anläggning uppkommet missförhållande, dels, och detta måhända i främsta rummet, saknaden af en klar och verksam lagstiftning i ämnet. Hälsovårdsstadgans bestämmelser, som, hvad särskildt

landsbygden beträffar, åligga kommunalnämnderna att bland annat ägna synnerlig uppmärksamhet däråt, att vatten för dryck och matlagning icke förorenas genom tillflöden från fabriker, samt att fabrik eller annan näring icke anlägges, anordnas eller drifves på sådant sätt, att den blifver menlig för arbetarnes eller närboendes hälsa, äro i detta afseende långt ifrån tillräckliga, och detta så mycket mindre, som de maktmedel, hvilka tillerkänts kommunalnämnderna för att kunna göra sig hörsammade, hvarken äro eller synas kunna blifva ställda i det förhållande, att de skola utöfva någon verkan på dem det i förevarande fall gäller att öfvervaka. En tidsenlig fabrikslagstiftning, omfattande de industrier, med hvilkas drift följa hälso- menliga verkningar för den kringliggande trakten, skulle tvifvelsutan vara ägnad att i väsentlig mån förekomma de besvärande föroreningar af luft och vatten, hvilka på senare tiden visat sig mer och mer åtfölja fabriksdriften äfven i vårt land. En sådan lagstiftning har ock länge funnits i åtskilliga främmande länder.

Riksdagen, som ingalunda förbiser vikten däraf, att något hämmande af vårt lands industri icke genom de åsyftade bestämmelserna åstadkommes, hyser alltså den uppfattning, att de ifrågavarande missförhållandena böra i möjligaste måtto afhjälpas genom en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag, och anhåller fördenskull, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, i hvad mån lagstiftning kan och bör förebygga de olägenheter, som industriella verk ofta orsaka kringliggande bygd genom förorenande af luft och vatten, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning.

Stockholm den 11 april 1903.

Med undersåtlig vördnad.
